

External Quality Assessment Model That Promotes Education Towards Excellence of Schools under Bangkok Metropolitan Administration

Taviga Tungprapa^{1*} Duangjai Seekheio² and Junlasak Suksabay³

¹ Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

² Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

³ Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Elementary), Thailand

* Corresponding author. E-mail: taviga@g.swu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop an external quality assessment (EQA) model, and 2) to evaluate the quality of the developed model. The research methodology consisted of model development and quality evaluation. The sample and informants comprised two groups: experts for model evaluation and relevant stakeholders for a focus group discussion. The research instruments included a model evaluation form and focus group discussion protocols. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and content analysis. Research Findings: 1. The development of the EQA model resulted in the “External Quality Assessment Promoting Excellence - Bangkok Metropolitan Admistration Schools” (EQAPEX-BMA) model. This model promotes excellence by integrating internal quality assurance through the P-D-C-A quality cycle, ultimately advancing the goal of a “Culture of Quality”. The core principles of the model include: the application of excellence development based on institutional context, utility-focused evaluation, responsiveness to diverse administrative management, and meta-evaluation. The model comprises three components: 1) Defining and developing school excellence, 2) Conducting external quality assessments, and 3) Utilizing EQA results to promote educational excellence. Furthermore, four critical success factors were identified as essential to achieving the assessment. 2. The evaluation of the model by experts—based on the criteria of utility, feasibility, propriety, accuracy, and accountability—revealed that its quality was at the highest level (Mean = 4.74). Furthermore, the model critique confirmed that the developed model is accurate, appropriate, and practical for implementation.

Keywords: External Quality Assessment, Excellence, Bangkok Metropolitan Administration School

รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ทวิกา ตั้งประภา^{1*} ดวงใจ สีเขียว² และ จุลศักดิ์ สุขสบาย³

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

* Corresponding author. E-mail: taviga@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอก และ 2) ประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอก การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยการพัฒนาแบบ และการประเมินคุณภาพรูปแบบ โดยมีกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพรูปแบบ และผู้เกี่ยวข้องสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพรูปแบบ และประเด็นสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัย 1. ผลการพัฒนาแบบการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า ได้รูปแบบชื่อว่า External Quality Assessment Promoting Excellence - Bangkok Metropolitan Administration schools (EQAPEX -BMA) (อี-แคว-เพ็ทซ์ – บีเอ็มเอ) ซึ่งเป็นรูปแบบของการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมความเป็นเลิศที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน โดยมีวงจรคุณภาพ P-D-C-A ที่นำไปสู่เป้าหมายปลายทางคือ “วัฒนธรรมของคุณภาพ” ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่ การประยุกต์ใช้การยกระดับการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามบริบทของตนเอง การมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ การตอบสนองความแตกต่างของการบริหารจัดการ และการประเมินอภิมาน โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา 2) การประเมินคุณภาพภายนอก และ 3) การนำผลประเมินภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้การประเมินประสบความสำเร็จ 4 ประเด็น และ 2. ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความรับผิดชอบ พบว่ามีคุณภาพในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.74) นอกจากนี้ ผลการวิจัยรูปแบบยืนยันว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ: การประเมินคุณภาพภายนอก, ความเป็นเลิศ, โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีบริหารจัดการเพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างความมั่นใจว่าการดำเนินงานจะทำให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตรงตามที่กำหนด ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในซึ่งเป็นการสร้างระบบและกลไกในการพัฒนาติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบายเป้าหมายและระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และการประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. (กระทรวงศึกษาธิการ, (2553); วารินทร์ ลินสูงสุด, (2543); พระเมธีปริยัติธาดา พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล สิริกาญจน์ ธนวุฒิพร

พินิต และ ชมพูนุช ช้างเจริญ, (2564)) ทั้งนี้ สมศ. (2567) ได้กำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาโดยพิจารณาผลการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในที่สถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนด และได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติ และนโยบายหรือจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เพื่อตรวจสอบ ยืนยันผล และสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เป็นกลุ่มผู้นำในประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์เพื่อเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้ มหานครแห่งโอกาสของทุกคน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ (สำนักการศึกษา, 2561) โดยโรงเรียนมีการดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามนโยบายของต้นสังกัดและเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา การศึกษาปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาที่จะได้รับการประกันคุณภาพภายนอกต้องเป็นสถานศึกษาที่จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และมีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษาที่จะได้รับการประกันคุณภาพภายนอกต้องเป็นสถานศึกษาที่ผ่านการรับรองหลักสูตรจากหน่วยงานต้นสังกัด (สมศ., 2567)

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ถือเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพและมีโอกาสในการพัฒนาการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในบริบทของตนเอง นอกจากนี้ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่มุ่งพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ในประเด็นพื้นที่นวัตกรรม โดยกรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 437 โรงเรียน มีส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเขตซึ่งมีฝ่ายการศึกษาเป็นผู้กำกับดูแล และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมให้จัดตั้งกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่นวัตกรรมแล้ว เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2565 ตาม พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562; กลุ่มส่งเสริมการสื่อสารสังคม, 2566)

การประเมินคุณภาพภายนอกถือเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญในการกระตุ้นการพัฒนาและสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา หากสามารถยกระดับกระบวนการประเมินให้เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้ จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานระดับชาติกับบริบทการพัฒนาสถานศึกษาที่ช่วยให้สถานศึกษามีทิศทางในการพัฒนาที่เป็นเลิศอย่างเป็นรูปธรรมอันจะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมคุณภาพที่ยั่งยืน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีบริบทเฉพาะ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพภายนอกที่สามารถส่งเสริมการยกระดับการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งสู่เป็นเลิศที่ตอบสนองการดำเนินงานและวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำหรับการดำเนินการ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 5 คน

2. ผู้เกี่ยวข้องในการประชุมกลุ่มย่อยในการวิพากษ์ สรุป และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับนโยบายของ สมศ. สพฐ. กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารโรงเรียนและผู้อำนวยการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้แทนกรรมการสถานศึกษาและภาคส่วนภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ฉบับ ดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบฯ โดยแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมีผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00

2. ประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย ฯ โดยประเด็นที่พัฒนาขึ้นมีผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอก การพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ ระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอกของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และพื้นที่นวัตกรรมของกรุงเทพมหานคร

2. สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของการประเมินคุณภาพภายนอก การพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ ระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอกของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และพื้นที่นวัตกรรมของกรุงเทพมหานคร ร่วมกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (ทวิกา ตั้งประภา, ดวงใจ สีเขียว, & จุลศักดิ์ สุขสบาย, 2568)

3. ร่างรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาประเด็นความเป็นเลิศของโรงเรียน 2 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนนาร่องในพื้นที่วัดกรรมการศึกษาและกลุ่มโรงเรียนที่ไม่ใช่นาร่อง
4. จัดทำเอกสารคู่มือเพื่ออธิบายการใช้รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
5. นำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ
6. วิเคราะห์คุณภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะ
7. ประชุมกลุ่มย่อยผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์ สรุป และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
8. ปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครให้เป็นฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการแปลผลค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ด้วยเกณฑ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับมาก, ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย ประกอบด้วย ผลการพัฒนาแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ และผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

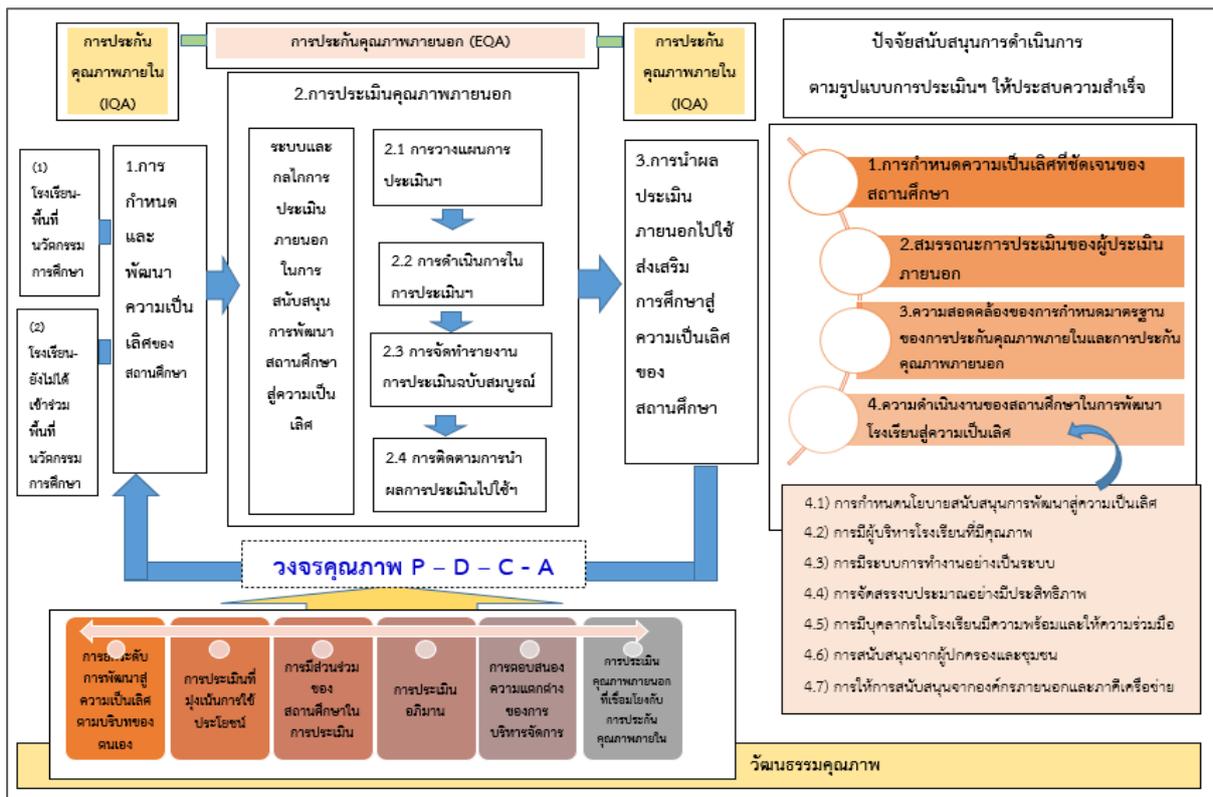
1. ผลการพัฒนาแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร อธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่แสดงกระบวนการอย่างเป็นระบบในการตรวจสอบสถานศึกษาว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามมาตรฐานและเกณฑ์ที่กำหนดไว้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนคุณภาพของการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นการตรวจสอบเพื่อยืนยันผลและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงาน ของสถานศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ หลักการและแนวคิดของรูปแบบ จุดมุ่งหมายของรูปแบบ ลักษณะของการดำเนินการ ขั้นตอนการดำเนินงาน และปัจจัยสนับสนุนการดำเนินการตามรูปแบบให้ประสบความสำเร็จ ในการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. ที่ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครให้เกิดผลลัพธ์ความเป็นเลิศตามบริบทเฉพาะของตนเองทั้งโรงเรียนนาร่องในพื้นที่วัดกรรมการศึกษาและโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนนาร่อง

สรุปแนวคิดของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดังภาพที่ 1 โดยสรุปได้ดังนี้

รูปแบบการประเมินภายนอกฯ มีแนวคิดที่สำคัญที่ใช้ในการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงไปกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องของการประกันคุณภาพภายใน ที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยขับเคลื่อนการประเมินโดยใช้หลักการของการยกระดับการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามบริบทของตนเอง การมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ การตอบสนองความแตกต่างของการบริหารจัดการ (โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมและไม่ใช่พื้นที่นวัตกรรม) การประเมินอภิมาน และการประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน ทั้งนี้ การดำเนินการ ประกอบด้วย การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายนอก และการนำผลประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา และมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินการตามรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ ให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 1 แนวคิดของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ส่วนแรก คือ “การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา” เป็นส่วนที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศตามบริบทเฉพาะของตนเอง ซึ่งในส่วนนี้ นำไปสู่กลไกการกำหนดประเด็นของความเป็นเลิศของสถานศึกษาที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มดำเนินการ โดยเป็นความเป็นเลิศที่ตอบสนองความแตกต่างของความเป็นเลิศหลากหลายบริบท เช่น การปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practice) ความเป็นต้นแบบ และผลงานที่โดดเด่นตามวิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้สถานศึกษาจะมีการพิจารณาตนเองให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อกำหนด “ความเป็นเลิศของสถานศึกษา” โดยมีการระบุอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพความเป็นเลิศที่ได้กำหนดไว้ เพื่อจะนำมาสู่การรับการประเมินของการประกันภายนอกของ สมศ. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของ

สถานศึกษานั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการตอบสนองการบริหารจัดการที่แตกต่างกันของโรงเรียนที่เข้าสู่โครงการพื้นที่นวัตกรรมกับโรงเรียนที่ยังไม่ได้เข้าสู่โครงการพื้นที่นวัตกรรมซึ่งยังใช้การบริหารจัดการแบบปกติ

ส่วนที่สอง คือ “การประเมินคุณภาพภายนอก” ประกอบด้วย 1) ระบบและกลไกการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินภายนอก วิธีการในการประเมินภายนอก การรายงานผลการประเมินภายนอก ผู้ประเมินภายนอก และขั้นตอนในการประเมินภายนอก 2) การประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย การวางแผนการประเมินคุณภาพภายนอก การดำเนินการในการประเมินคุณภาพภายนอก การจัดทำรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ในการประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการบูรณาการแนวคิด การประเมินมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ (Utilization-Focused Evaluation) การประเมินอภิมาน (Meta-Evaluation) ซึ่งมีทั้งการประเมินอภิมานเชิงก้าวหน้า (Formative Meta-Evaluation) และการประเมินอภิมานเชิงสรุป (Summative Meta-Evaluation) โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประเมินกับสถานศึกษาและผู้ใช้ผลการประเมินที่สำคัญ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทวนสอบผลการประเมินและข้อเสนอแนะ ตลอดระยะเวลาการประเมิน ตั้งแต่การวางแผนและออกแบบการประเมิน ระหว่างการประเมิน และหลังการประเมิน ที่มีการตอบสนองความแตกต่างของการบริหารจัดการ (โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมและไม่ใช้พื้นที่นวัตกรรม)

ส่วนที่สาม คือ “การนำผลประเมินภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา” เป็นส่วนเชื่อมโยงการประเมินภายนอกกลับไปยังการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพตามวงจร PDCA

ปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการประเมินภายนอกฯ ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการประเมินภายนอกที่พัฒนาขึ้นไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้ 1) การกำหนดความเป็นเลิศที่ชัดเจนของสถานศึกษา 2) สมรรถนะการประเมินของผู้ประเมินภายนอก 3) ความสอดคล้องของการกำหนดมาตรฐานของการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก 4) การดำเนินงานของสถานศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถยกระดับการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย (4.1) การกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ (4.2) การมีผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ (4.3) การมีระบบการทำงานอย่างเป็นระบบ (4.4) การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (4.5) การมีบุคลากรในโรงเรียนที่มีศักยภาพ (4.6) การสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน และ (4.7) การให้การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกและภาคีเครือข่าย การดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในลักษณะวงจรคุณภาพ P-D-C-A วงจรใหญ่ ที่นำไปสู่เป้าหมายปลายทางคือการพัฒนาที่ขับเคลื่อนให้ไปสู่ “วัฒนธรรมของคุณภาพ”

2. ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ ประกอบด้วย ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และผลการวิพากษ์รูปแบบโดยผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยผู้เชี่ยวชาญ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ จำแนกตามมาตรฐานการประเมิน

มาตรฐานการประเมิน	Mean	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)	4.75	0.48	มากที่สุด
2. ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)	4.56	0.62	มากที่สุด
3. ความเหมาะสม (Propriety Standards)	4.70	0.50	มากที่สุด
4. ความถูกต้อง (Accuracy Standards)	4.85	0.30	มากที่สุด
5. ความรับผิดชอบ (Accountability Standards)	4.70	0.59	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.74	0.46	มากที่สุด

ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ ที่ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) และมาตรฐานด้านความรับผิดชอบ (Accountability Standards) พบว่า ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 โดยมีค่าเฉลี่ยรายมาตรฐานการประเมิน ตั้งแต่ 4.56 – 4.85 และมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกมาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 รองลงมา ความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ความเหมาะสม และความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือเท่ากับ 4.70 และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการประเมินภายนอกฯ ให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในประเด็นการอธิบายเกี่ยวกับความเป็นเลิศของสถานศึกษา การเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและภายนอกให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงรูปแบบการประเมินภายนอกฯ ให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.2 ผลการวิพากษ์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยประชุมกลุ่มย่อยผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิพากษ์รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ โดยผู้เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาสรุป และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ ให้มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทในการนำไปใช้สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบการประเมินภายนอก

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีการกำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือการประเมินที่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนจากการสังเกต สัมภาษณ์ และเอกสาร พร้อมระบบการให้ข้อมูลป้อนกลับและข้อเสนอแนะที่เน้นการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินเพียงอย่างเดียว การใช้การประเมินอภิมานทำให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของการประเมินในทุกขั้นตอนตั้งแต่การออกแบบจนถึงสรุปผล ส่งผลให้ผลการประเมินและข้อเสนอแนะน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน นอกจากนี้ยังเน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ทำให้โรงเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของผลการประเมิน และสามารถนำไปใช้พัฒนาได้จริง

2.2.2 การส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดอัตลักษณ์และความเป็นเลิศของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อมุ่งสร้างการปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practice) ที่สอดคล้องกับบริบทและเชื่อมโยงการประเมินภายนอกกับการประกันคุณภาพภายในอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รูปแบบยังตอบสนองความแตกต่างของการบริหารของโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมและโรงเรียนปกติ อีกทั้งมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินทำให้ข้อเสนอแนะสามารถนำไปใช้ได้จริงและสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 หลักการสำคัญของรูปแบบการประเมินภายนอก

รูปแบบนี้เชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่องผ่านวงจร P-D-C-A ที่เป็นระบบ มีการใช้การประเมินอิมานทั้งระหว่างและหลังการประเมิน เพื่อทวนสอบข้อมูลและเพิ่มความน่าเชื่อถือ เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผลการประเมินสะท้อนบริบทจริง และโรงเรียนสามารถนำไปใช้พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.4 การนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

1) **สมศ.** สามารถนำรูปแบบนี้ไปเป็นแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่สะท้อนการเชื่อมโยงกับคุณภาพภายในการยกระดับการพัฒนาได้อย่างชัดเจน

2) **สถานศึกษาและต้นสังกัด** สามารถใช้เป็นกรอบในการเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก โดยมีการกำหนดเป้าหมายและพัฒนาความเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ ที่มีการเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำมาสู่การอภิปรายประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยการพัฒนาแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีแนวคิดสำคัญในการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงไปกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องของการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายนอก และการนำผลประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบของการประเมินประกอบด้วย สามส่วน ได้แก่ “การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา” เป็นส่วนที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศตามบริบทเฉพาะของตนเอง ส่วนที่สอง คือ “การประเมินคุณภาพภายนอก” ประกอบด้วย 1) ระบบและกลไกการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินภายนอก วิธีการในการประเมินภายนอก การรายงานผลการประเมินภายนอก ผู้ประเมินภายนอก และขั้นตอนในการประเมินภายนอก 2) การประเมินคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย การวางแผนการประเมินคุณภาพภายนอก การดำเนินการในการประเมินคุณภาพภายนอก การจัดทำรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ในการประเมินคุณภาพภายนอก และการติดตามการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่วนที่สาม คือ “การนำผลประเมินภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา” และมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินการตามรูปแบบให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การกำหนดความเป็นเลิศที่ชัดเจนของสถานศึกษา 2) สมรรถนะการประเมินของผู้ประเมินภายนอก 3) ความสอดคล้องของการกำหนดมาตรฐานของการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก 4) การดำเนินงานของสถานศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถยกระดับการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในลักษณะวงจรคุณภาพ P-D-C-A วงจรใหญ่ ที่นำไปสู่เป้าหมายปลายทางคือการพัฒนาที่ขับเคลื่อนให้ไปสู่ “วัฒนธรรมของคุณภาพ” ทำให้รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้น แตกต่างจากแนวคิดการพัฒนาคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกที่ผ่านมา ที่ยังไม่มีเชื่อมโยงและบูรณาการไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศที่ชัดเจน (จันทร์สุตา บุตรชาติ, 2555; วัชระ จตุพร, 2561; จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2565; จตุพล ยงศร, 2566) นอกจากนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้มีการบูรณาการแนวคิดสำคัญทั้งในส่วนของการขับเคลื่อนการประเมินโดยใช้หลักการการยกระดับการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามบริบทของตนเอง การมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ การตอบสนองความแตกต่างของการบริหารจัดการ (โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมและไม่ใช้พื้นที่นวัตกรรม) การประเมินอภิมาน และการประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นแนวคิดทางด้านบริหารจัดการและเทคนิคการประเมินแนวใหม่ ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Patton, M. Q., 2008; Ramírez, R., & Brodhead, D., 2013, Arellano, A., 2018; Hakkola, L., Allan, E. J., & Kerschner, D., 2019; Wu, J., et al., 2025; สุวิญา สิริยานนท์ และรุ่งฤดี กล้าหาญ, 2564)

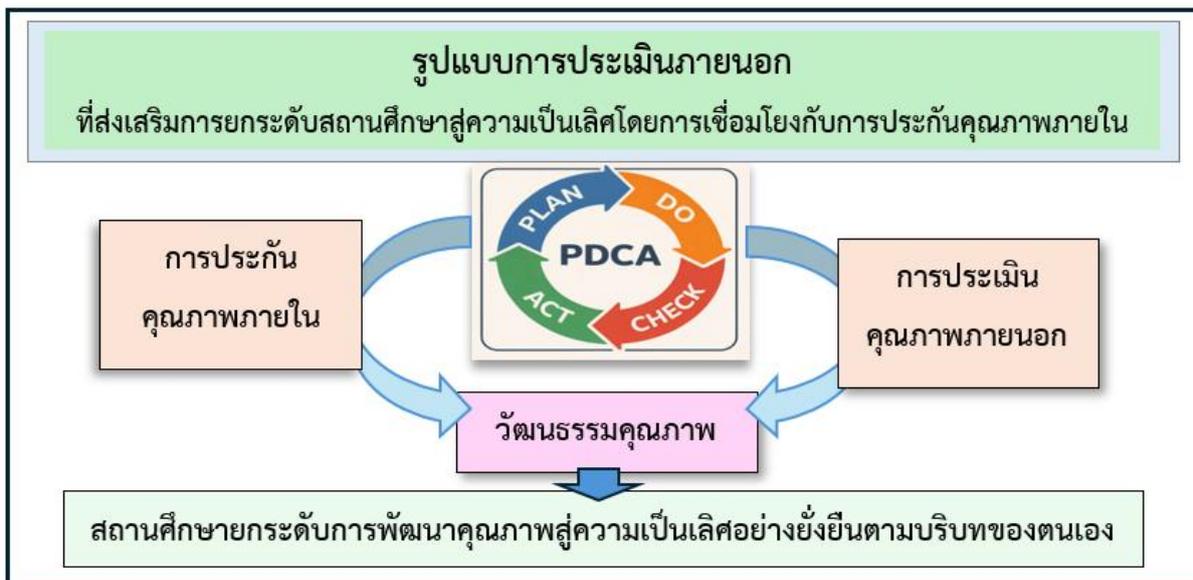
2. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการประเมินฯ ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 นอกจากนี้ ผลการวิพากษ์รูปแบบจากการประชุมกลุ่มย่อยผู้เกี่ยวข้อง พบว่า รูปแบบการประเมินภายนอกฯ มีความถูกต้อง เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้สำหรับ สมศ. และสถานศึกษา และสามารถส่งเสริมการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศได้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการนำแนวคิดการประเมินที่ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลลัพธ์ความเป็นเลิศตามบริบทเฉพาะของตนเอง โดยให้สถานศึกษากำหนดความเป็นเลิศให้ชัดเจน เพื่อให้มีเป้าหมายและทิศทางพัฒนาตนเอง อีกทั้งนำไปสู่การออกแบบและวางแผนในการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพให้บรรลุความสำเร็จตามความเป็นเลิศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังมีการประเมินที่ตอบสนองความแตกต่างตามบริบทของสถานศึกษา รวมถึงความเชี่ยวชาญ อัตลักษณ์ผู้เรียนมหานคร เป้าหมาย พันธกิจ การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ที่คำนึงความแตกต่างของการบริหารจัดการของโรงเรียนนาร่องในโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนนาร่อง ตั้งแต่แนวทางในการกำหนดความเป็นเลิศ ไปจนถึงการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนาคุณภาพตามบริบทของการบริหารจัดการ มีการประเมินคุณภาพภายนอกที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการประเมินคุณภาพภายนอกที่เน้นการขับเคลื่อนเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตั้งแต่การกำหนดและพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษาโดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายใน จากนั้นสถานศึกษารับการประเมินคุณภาพภายนอกของระบบการประกันคุณภาพภายนอก แล้วการนำผลประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาซึ่งมีการเชื่อมโยงกลับไปพัฒนาการศึกษาของระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการประยุกต์แนวคิดการประเมินมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ (Utilization-Focused Evaluation) ที่เป็นการประเมินที่ประยุกต์แนวคิดการประเมินมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ ของ Patton ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความร่วมมือและการเจรจาต่อรองกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการคัดเลือก ที่มาจากกลุ่มของผู้ถูกประเมินทั้งหมด จึงส่งผลให้ผลการประเมินมีประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ถูกประเมิน (Patton, M. Q., 2008; Ramírez, R., & Brodhead, D., 2013, สุวิญา สิริยานนท์ และรุ่งฤดี กล้าหาญ, 2564) ซึ่งการประเมินในรูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งมีการทวนสอบผลการประเมินโดยการประยุกต์แนวคิดการประเมินอภิมาน (Meta-Evaluation) มาใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความ

เป็นไปได้ของผลการประเมินและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนา โดยมีการใช้ทั้งแนวคิดของการประเมินอภิมานเชิงก้าวหน้า (Formative Meta-evaluation) ในการวางแผนการประเมินคุณภาพภายนอก การดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอก และการประเมินเชิงสรุป (Summative Meta-evaluation) ในการจัดทำรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ในการประเมินคุณภาพภายนอก ดังที่ Stufflebeam, D. L. (2001) กล่าวว่า การประเมินอภิมานเป็นกระบวนการที่สำคัญในการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการประเมินอื่น ๆ ที่สร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิผลของการประเมินภายนอก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการประเมินภายนอกแนวใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่อง ผ่านวงจร P-D-C-A ที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง ชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากกว่าที่ผ่านมา โดยมีการเชื่อมโยงการพัฒนาความเป็นเลิศของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาแล้วเชื่อมโยงไปยังการประเมินแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของการประเมินคุณภาพภายนอก ทำให้การขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาของการประกันคุณภาพภายในและภายนอกผสมผสานกันในการสนับสนุนการพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษา ที่จะส่งผลที่นำไปสู่เป้าหมายปลายทางคือการพัฒนาที่ขับเคลื่อนให้ไปสู่ “วัฒนธรรมของคุณภาพ” ที่สนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการยกระดับการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืนและยังสะท้อนความโดดเด่นตามบริบทของตนเองตามความเป็นเลิศที่กำหนด ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สมศ. สามารถนำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ไปใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นนวัตกรรมการประเมินที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพไปสู่ความเป็นเลิศในบริบทของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยควรมีการพัฒนาผู้ประเมินคุณภาพภายนอกให้มีสมรรถนะการประเมินที่สามารถ

ขับเคลื่อนการประเมินที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์และการประเมินอภิมานเพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2. สำนักงานการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกฯ ไปใช้ในการยกระดับการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยการกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศให้ชัดเจน ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันพัฒนาระบบคุณภาพและดำเนินการตามระบบ และมีการจัดสรรงบประมาณ การสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน องค์กรภายนอกและภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย จากนั้นรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยเป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วม และนำผลการประเมินมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการประเมินภายนอกในกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ตามรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกที่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของรูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมการศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในหรือการบริหารจัดการที่สนับสนุนส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางการประกันคุณภาพภายในหรือการบริหารจัดการที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สามารถเชื่อมโยงไปยังการประเมินคุณภาพภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กลุ่มส่งเสริมการสื่อสารสังคม. (2566). *สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา*. สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. <http://www.edusandbox.com>
- จตุพล ยงศร. (2566). *การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกโดยใช้กระบวนการอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). <http://www.onesqa.or.th/th/contentlist/1211>
- จันทร์สุดา บุตรชาติ. (2555). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 1(1), 96-104.
- จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2565). *แนวทางพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงที่เสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในโลกพลิกผัน*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). <http://www.onesqa.or.th/th/contentlist/1211>

- ทวิกา ตั้งประภา, ดวงใจ สีเขียว, & จุลศักดิ์ สุขสบาย. (2568). รูปแบบการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริม การศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ. บุญชม ศรีสะอาด. (2542). การวิจัยเบื้องต้น. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- พระเมธีปริยัติธาดา, พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล, สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต, & ชมพูนุช ช่างเจริญ. (2564). การประกันคุณภาพการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 375-389.
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2567). ประกาศคณะกรรมการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เรื่อง กรอบแนวทางการประกันคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษาการศึกษาปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2567-2571) ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม.
<https://www.onesqa.or.th/upload/download/202403261133169.pdf>
- สำนักการศึกษา. (2561). สำนักการศึกษา (สนศ): Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration. <http://www.oic.go.th/Ginfo/@dmin.asp>
- สุวิษญา สิริยานนท์, & รุ่งฤดี กล้าหาญ. (2564). การประเมินอภิมาน. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 38(104).
- วารินทร์ ลินสูงสุด. (2543). การประกันคุณภาพการศึกษา. สยามมิตรการพิมพ์.
- วัชระ จตุพร. (2561). รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาเชิงรุกเพื่อบริหารความเสี่ยงในศตวรรษที่ 21 ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
<http://www.onesqa.or.th/th/contentlist/1211>
- Arellano, A., Halsall, T., Forneris, T., & Gaudet, C. (2018). Results of a utilization-focused evaluation of a Right To Play program for Indigenous youth. *Evaluation and Program Planning*, 66, 156–164. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.08.001>
- Hakkola, L., Allan, E. J., & Kerschner, D. (2019). Applying utilization-focused evaluation to high school hazing prevention: A pilot intervention. *Evaluation and Program Planning*, 75, 61–68. doi: 10.1016/j.evalprogplan.2019.05.005
- Patton, M. Q. (2008). *Utilization-focused evaluation* (4th ed.). London: Sage Publication, Inc.
- Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA). (2017). *Quality Assurance Handbook*. QAA. <https://www.qaa.ac.uk/>
- Ramírez, R., & Brodhead, D. (2013). *Utilization focused evaluation: A primer for evaluators*. Penang, Malaysia: Southbound.
- Stufflebeam, D. L. (2001). The meta evaluation imperative. *American Journal of Evaluation*, 22(2), 183–209. <https://doi.org/10.1177/109821400102200203>
- Wu, J., et al. (2025). Utilization-focused evaluation in state-funded preschool decision-making: Community-engaged design, process, and implementation. *Journal of Community Engagement and Scholarship*, 18(1), 1-13.